

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1945 kl. 3 em.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion angående avskaffande av den tvångsvisa anslutningen till de tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 40, av herr *Sjödahl*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder, varigenom den tvångsvisa anslutningen till de tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg samt församlingar av motsvarande art måtte avskaffas.

Första kammarens första tillfälliga utskott har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionen från Stockholms och Göteborgs domkapitel samt kammarkollegium.

Stockholms domkapitel anför, att såväl tyska som finska församlingen i Stockholm har sitt upphov från 1500-talet. Trots nationalitetsbeteckningen äro båda *svenska* församlingar. De stå under biskopens och domkapitlets lydnad och de åtnjuta icke understöd från sina respektive hemländer. Den ställning församlingarna intaga är både egenartad och värdefull. Församlingarna kunna icke bestå som svenska församlingar, om anslutningen göres villkorlig, och ur religiös synpunkt vore det en förlust om de skulle upphöra. Det synes i varje fall vara anledning att innan någon avgörande förändring vidtages i fråga om dessa församlingars existensförhållanden avvakta resultatet av den nu arbetande *dissenterlagskommittén*. Däremot bör den i kungabrevet av 1 mars 1841 rörande dessa församlingar angivna bestämmelsen om gränsdragning mellan Stockholms territoriella och icke-territoriella församlingar överses, och om en dylik översyn ämnar domkapitlet göra hemställan hos Kungl. Maj:t.

Domkapitlet har låtit *finska församlingens kyrkoråd* och *tyska församlingens kyrkoråd* inkomma med yttranden. Det förra anför, att om tvångsanslutningen upphävdes skulle utträde ske i en omfattning, som gjorde det mycket betungande för de kvarvarande att uppehålla församlingen. Dess existens skulle hotas. Behovet av en finsk församling motiveras med att en väsentlig del av församlingens medlemmar behöver betjänas på finska språket. Det senare anför, att ett icke ringa antal personer under nuvarande förhållanden helt säkert skulle lämna församlingen, om anslutningstvånget upphävdes. Med tanke icke minst på de behjärtansvärda strävandena att från svensk sida medverka

till en utjämning av de motsättningar, som världskriget skapat, måste det anses vara ett svenskt intresse av vikt att dessa värden icke förspillas, uttalar tyska församlingens kyrkoråd.

Domkapitlet i Göteborg finner det klart ådagalagt att det sätt, varpå för svenska medborgare anslutningen till ifrågavarande församlingar reglerats, i kända fall förnummits som ett tvång och ansluter sig till utredningskravet, »då här ifrågavarande bestämmelser icke kunna anses svara mot gällande principer i det nutida svenska samhället och icke heller ha något religiöst eller kyrkligt värde, som direkt bör tillvaratagas».

Till domkapitlets yttrande är fogat en inlägga från *kyrkorådet i Christina tyska församling* i Göteborg, som framhåller att församlingen alltsedan sin tillkomst haft och fortfarande har en viktig uppgift att fylla inom själavården och även i de religiösa och de kyrkliga förbindelserna mellan Sverige och Tyskland.

Kammarkollegium redogör utförligt för uppkomsten av de ifrågavarande församlingarna och deras privilegier och framhåller att en närmare utredning torde vara nödvändig för bedömande av frågan huruvida behov numera föreligger att dessa församlingar bibehållas. En sådan utredning torde jämväl böra omfatta de spörsmål, som avses i det åt kollegiet den 10 maj 1935 lämnade utredningsuppdraget rörande tyska församlingen i Göteborg, vilken utredning på grund av anvisningar av cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen fått anstå.

Första kammarens första tillfälliga utskott har i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 9, anfört följande:

Vid sidan av hovförsamlingen och tre militära församlingar finnas i Sverige endast tre icke-territoriella församlingar, nämligen finska församlingen i Stockholm och tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg. Den kyrkskrivna befolkningen i finska församlingen utgjorde den 1 januari 1944 2 014, i den tyska församlingen i Stockholm 3 022 och i den tyska församlingen i Göteborg 700 personer.

Finska och tyska församlingarna i Stockholm synas ha upprättats under 1500-talet medan den tyska församlingen i Göteborg fick sina privilegier under 1600-talet. Beträffande medlemskapet i den finska församlingen äro bestämmelser meddelade i ett kungl. brev av den 21 december 1840. Medlemskap av den tyska församlingen i Stockholm regleras enligt ett kungl. brev av den 1 mars 1841, och liknande bestämmelser gälla för den tyska församlingen i Göteborg enligt kungl. brev av den 5 maj 1882. Den viktigaste bestämmelsen i samtliga fall går ut på att till församlingarna skola höra alla i huvudstaden (Göteborg) bosatta i Tyskland (Finland) eller annorstädes av tyska (finska) föräldrar födda personer av den evangeliska bekännelsen, män av tysk (finsk) börd, tillhörande nämnda trosbekännelse, och deras hustrur (om de ock här-

stamma från annan nation), barn efter förenämnda föräldrar, så länge de tillhöra föräldrarnas hus samt även därefter, om de det åstunda. Detta betyder att även svenska medborgare tvångsvis anslutas till församlingar med främmande nationsbeteckning. Trots deras främmande nationsbeteckningar äro ifrågavarande församlingar svenska församlingar, ehuru tvåspråkiga, och de stå under respektive domkapitels lydnad samt åtnjuta icke understöd från annat land. Icke desto mindre kan den tvångsvisa anslutningen till de nämnda församlingarna, särskilt när det gäller den tredje generationen, betecknas som ett intrång i svenska medborgares frihet, och utskottet finner att detta förhållande kan giva anledning till ett nytt överbäggande.

Kungl. Maj:t anbefalldes den 10 maj 1935 kammarkollegium att utreda den tyska församlingens i Göteborg ställning, men efter sedermera av cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen lämnade anvisningar har med utredningen fått anstå. Kammarkollegium har vidare i sitt yttrande anført att ett avskaffande av den tvångsvisa anslutningen kommer att aktualisera frågan om församlingarnas bestånd överhuvud taget, då deras ekonomi icke lär kunna grundas enbart på frivillig anslutning till dem. Då emellertid i vissa avseenden skäl mot fortvaron av nuvarande ordning föreligga, ansluter sig utskottet till den mening, som utvecklats såväl av domkapitlet i Göteborg som av kammarkollegium, nämligen att en utredning i ämnet måtte komma till stånd, varefter nödiga åtgärder, vartill utredningen kan ge anledning, må ankomma på Kungl. Maj:t. Utskottet får alltså hemställa, att första kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av spörsmålet, huruvida åtgärder böra vidtagas, varigenom den tvångsvisa anslutningen till de tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg samt församlingar av motsvarande art kan avskaffas.

Denna hemställan har av första kammaren bifallits.

Utskottet, till vars behandling den sålunda av första kammaren bifallna motionen hänskjutits, ansluter sig till vad första kammarens första tillfälliga utskott anført i sitt utlåtande och hemställer,

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 17 maj 1945.

Å utskottets vägnar:

MANNE STÅHL.

Närvarande: Herrar *Ståhl* och *Jonsson* i Skutskär, fru *Boman*,*) fröken *Olsson*, herrar *Svensson* i Stenkyrka, *Lundqvist*, *Jönsson* i Lund, *Hæggblom*, *Odhe* och *Johnsson* i Skoglösa.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.